

ובחרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

באור החיים תולדות רבנו הק'

פרק שביעי: רבינו בסאלי שנות הבצורת תפ"א - תפ"ד

לא זו בלבד, אלא שעם מותם של רבים מהיהודים הדירים ברבעים המיוחדים שלהם, נעזבו בתייהם ונגטשו מאין יושב. הנכרים יושבי הארץ שניצלו את המצב, פשטו על הבתים לשלול ולבזבז, וכך נהרסו הבתים ורחובות שלמים הפכו לעיי חרבות או למשכנות גוים. לעומת זאת הלכו בתי הקברות וגדלו בקצב מהיר, כאשר דבר יום ביומו נקברו בהם חללי רעב למכביר. על חורבנה של פאס, למשל, הועד כי "...לא נשאר מהאלמלאח ממידתו הראשונה לשליש ולרביע...". עד כדי כך הגיע החורבן, שבדורות הבאים נמצאו בבית הקברות של פאס, יסודות של בתים וחצרות, מדרגות ומרצפות אבנים, של בתים שבעבר היו שוקקי חיים, ועתה היו לנחלת מתים.

אפילו מערת קבורתו של פארה של מרוקו, רבי יהודה בן עטר, "רבי אלכביר", רבה הגדול של פאס המעטירה שנפטר בשנת תצ"ג, נחצבה במקום בו עמד מלפנים בית הכנסת הגדול של משפחת הצרפתי, שחרב בשנות הרעב ההמה שבין תפ"א לתפ"ד.

"...עוד נתקיים בנו בעוה"ר ארצכם שממה אדמתכם לנגדכם זרים אוכלים אותה, כי בתי העשירים עושר גדול אשר לא ימד ולא יספר, הם חרבים ממש מבלי יושב, ופתחי בתי החצרות סגורים, ועלו עליהם העשבים. ויש שבאו גנבים לתוכם ולקחו את דלתי הבתים והמטות של עץ שנשארו בהם, ויש בתים שהרסו הבנין שלהם ולקחו האבנים והעצים, ורוב המבואות בהאלמלאח הם חרבים וחצרותיהם סגורות מבלי יושב, ויותר ממאה וחמשים חצירות היו בנויים לשמאל הנכנס לפתח שער בית הקברות לצד המקום הנקרא אלגורנא. ומתו בעליהם ברעב והרסו את הבתים ועכשיו הם נתוצים עד לעפר ולקחו הגוים העצים והאבנים והם בונים בהם בפאס אזידי, וכן במקום אחר הנקרא אלערסא היו בונים בה קרוב לשלש מאות חצירות ובעלי בתים שוכנים בתוכם, כולם בעלי מלאכה שקטים על שמריהם ובתייהם מלאים מרוב תבואות, ועתה הם חרבים ושוממים, והורסים את הבנין ומוכרים את העצים והאבנים לגוים ובונים בהם בפאס אזידי. ויכולני לומר... לא נתמלא פאס אזידי אלא מחורבנו של האלמלאח...".

חורבן הקהילות בגוף, ברוח ובנפש, היה כמעט מוחלט.

אבל גם בתקופה קשה ומרה שכזו, המשיך רבינו בשלו, בתורתו, בשיעוריו ודרשותיו, בעבודת קדשו ובפעולות החסד שלו.

פניני אור החיים

נדרי לה' אשלם

**איש כי ידר נדר לה' או השבע שבועה
לאסור אסור על נפשו לא יחל דברו ככל
היצא מפיו יעשה: (במדבר ג')**

בתחילת פרשת הנדרים אומרת התורה 'לא יחל דברו, ככל היוצא מפיו יעשה'.

במבט ראשוני, זה נראה ככפילות. הרי כדי לא לחלל את דברו הוא מוכרח לעשות ככל היוצא מפיו.

במבט נוסף, עשויים שני חלקי הפסוק להיראות לנו כסותרים זה את זה. כי יש אפשרות לא לקיים את הנדר ועדיין לא לעבור על 'לא יחל דברו', על ידי התרת הנדר באופנים שניתן להתיר. מצד שני, 'ככל היוצא מפיו יעשה' הכוונה לעשות כפי שהפה אמר, לא להתיר את הנדר ולא לעבור עליו.

איך מתיישבים שני הדברים?

אומר האור החיים הקדוש: ניתן לחלק את הנדרים לשני סוגים.

יש אדם שנודר דברים שאין בהם לא מצוה ולא איסור. לגור במקום פלוני, לא לאכול מאכל מסוים, וכל כיוצא בזה.

ויש נדרים הנוגעים אל הנפש. נדר שאדם נודר כדי לגדור את עצמו מעבירה, או נדר להתחזק במצוות, להקדיש דבר לה', וכל דבר שקשור לקיום רצון ה'.

זהו, אם כן, החילוק.

על דברים של סתם, 'לא יחל דברו'. איסור תמור לעבור על הנדר, אבל עדיין ניתן להתירו, אם ירצה הנודר.

אך על דברי מצוה או התרחקות מעבירה - אל תתיר את הנדר! 'ככל היוצא מפיו יעשה'!

מסירות נפש לדבר ה'

**נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר
תאסף אל עמיו: (במדבר לא ב')**

וידבר ה' אל משה לאמור. נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים.

האם רק משה רבינו הוא הנקם? והרי כל ישראל נצטוו על מלחמת מדין. ומדוע נקראת מלחמת מדין על שמו.

התשובה לכך טמונה בהמשך הפסוק, וכפי שמאיר לנו האור החיים הקדוש.

'נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים. אחר תיאסף אל עמך'.

הקב"ה אמר למשה רבינו שאחרי מלחמת מדין יגיע זמן להסתלק מן העולם.

משה רבינו יודע שהוא כעת נוקם במדין, ובאמצעות כך הוא גורם למותו. שהרי רק אחרי מלחמת מדין הוא יסתלק מן העולם כפי שה' אמר לו.

ואף על פי כן הוא מודר לקיים את ציווי ה'. והרי זו מסירות נפש כפשוטה. "אין לך קיום מצוות 'ובכל נפשך' כזו".

לכן נקראת המצווה על שמו:

ממדרגה למדרגה תעלנו

**וידבר משה אל העם לאמור החלצו
מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת
נקמת ה' במדין: (במדבר לא ג')**

כשרוצים להגדיר שפלוני מתחזק בדרכיו, אומרים שהוא עלה על דרך. לעומת זאת. מגדירים אדם שעוב את הדרך הטובה, כירידה. הוא ירד. הדרדר. נפל.

אומר האור החיים הקדוש, "שבחינת הקדושה היא יסוד העליה, ובחינת הקליפה היא יסוד הירידה".

כשאדם חוטא חלילה, נדבק בו חלק רע שמוריד ומשפיל אותו. הוא יורד.

זו הכוונה בדברי הפסוק 'החלצו מאיתכם אנשים לצבא, ויהיו על מדין, לתת נקמת ה' במדין'.

הלשון 'על' מדין מדויקת מאוד.

הם לא יהיו חלילה בדרגתם הפחותה של המדיינים, האומה שהחטיאה את ישראל.

וכדברי האור החיים הקדוש: 'שלא תהיה בהם מטומאת מדין, אלא יהיו בגדר הטוב שעומדים למעלה'.

החיים האמיתיים

**וכל הטף בנשים אֶשָׁר לא ידעו משכב זכר
החיו לָכֶם: (במדבר לא יח')**

"וכל הטף בנשים וגו', החיו לכם".

כמובן הכוונה שלא להרוג. את הנברים להרוג, ואת הטף המפורטים בפסוק, לא להרוג.

אך מדוע זה נקרא 'להחיות' 'החיו לכם'. האם עשו פעולה מיוחדת להחיות אותם.

אומר האור החיים הקדוש: החיו לכם. הפירוש: יגייירו אותם, שבוה יקראו חיים.

כדי שיוכלו להינשא אליהם, יש קודם לגיייר אותם. וזה

המשך בעמוד ג'

ספיר ויהלום פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

זלזול בנדרים

כתב ב'דרשות רבינו יהושע אבן שועיב' (פרשת מטות): וכתב רב יהודאי גאון ז"ל שהוא נמנע מלהתיר שבועות ונדרים אלא לדבר מצוה, ולא נשנית מסכת נדרים לפניו יותר ממאה שנה, כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים ושבועות, והאחרונים נשאו קל וחומר בעצמן ונמנעו מלהתיר אלא לדבר מצוה, וכן כתוב ב'ספר העתים', וכל זה מדת חסידות גדולה.

וכתב ב'חיי הלוי' (י"ד סימן ע): כתב הש"ך (י"ד סימן רג) בשם שו"ת מהר"ם מינץ, דכשכא לידו להתיר נדרים ושבועות להמון עם הפרוצים בזה, היה משים עליהם להתענות שני חמישי ושני, וכהאי גוונא לפי האדם ולפי הנדר, וכן ליתן מעות לדבר מצוה לפי עשרו, כדי שלא יזלזלו בנדרים שיאמר מה איכפת לי אם אשבע כל מה שארצה, אלא אצל חכם ויתיר לי, וכתב שכן שמע מרבנותיו, וסיים הש"ך דכן נכון לעשות. וכן ראיתי מעשה אצל הרב הגאון רבי משה שטערן מדעברצין ז"ל, במעשה שהיה שנשבעה אשה שלא תלך לבית אביה על זמן ארוך, ולא רצה להתיר השבועה, הגם שהיה מקום דוחק, רק אם תתן ח"י דולר לצדקה. וכמוכן שבזה הכל לפי הענין.

על הפסוק בפרשתנו (במדבר ל ב): 'וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה' כתב רבינו האור החיים הקדוש ז"ע א': יתבאר הכתוב בהקדים מאמרם ז"ל שאמרו (חגיגה י): וזה לשונם: היתר נדרים פורחים באויר, עד כאן. ויש להעיר למה עשה ה' ממצוה זו סדר זה, מה שלא עשה כן בכל התורה, שכל דבר דובר כתוב וישר, וזו פורחת באויר. אכן הטעם הוא כי לא רצה ה' שיהיה כתוב לעין כל אדם שהנדר והשבועה ישנה בהיתר, שבוה יזלזלו בנדרים ובשבועות, ולזה נתחכם ה' והעלים הדבר, ומסר ההיתר לגדולי ישראל שהם ידעו ויבחינו חילוקי המשפטים שבהיתר. אבל בפני כל ההמון היו נעולי דלת לקיים כל נדר וכל שבועה, כאומרו (פסוק ג) 'לא יחל וגו' ככל היוצא מפיו וגו'.

וזה הוא שיעור הכתוב 'וידבר משה אל ראשי המטות' שהם גדולי ישראל, המצוה בשלימות. אבל לבני ישראל לאמר זה הדבר, פירוש כי לבני ישראל בכללות לא יאמר להם מהדיבור הנאמר לראשי המטות, אלא זה הדבר ולא הפורח באויר שנאמר בעל פה לראשי המטות, ובוה נתיישבו כל הדקדוקים.

גם הרה"ק החוזה מלובלין ז"ע א' בספרו 'אבני זכרון' מקשה, מפני מה לא כתבה התורה בפירוש דיני התרת נדרים על ידי חכם, כמו שמפורש דיני הפרת האב והבעל, כי הלא התרת החכם עדיף מהפרת האב והבעל, יען שהחכם עוקר דיןר מעיקרו, כי הוא מתיר על ידי פתח חרטה, והוא כמו שלא התחיל הנדר

מלכתחילה, ואילו הבעל מיגז גיז הנדר על ידי הפרתו (נדרים עח). ואם כן תמוה לכאורה, למה לא נכתב בתורה בפירוש התרת החכם?

אלא הסביר החוזה מלובלין, שהיא הנותנת, ואדרבה, רק מחמת שהתרת החכם עדיפה, הרי שמפני כן לא פירש לך הכתוב זאת בפירוש, כדי שלא יהיה אדם פרוץ בנדרים, שהרי רוב המוני העם כשהם כועסים על איזה דבר הם נודרים מחמת הכעס ואחר כך כשוך חמתם מתחרטים על מה שנדרו ומבקשים למצוא פתח וחרטה על הנדר, והולכים אצל החכם שיתיר להם וחושבים אשר בוודאי אין עליהם שום חטא ועוון במה שנדרו, ומחמת זה נמצא שהם מרגילים עצמם בנדרים ונתפסים בעוון חמור.

לכן לא רצה הכתוב לכתוב זאת בפירוש, ואדרבה הכתוב מזהיר להיפך 'איש כי ידור נדר לה', שיתן האדם על מחשבתו אשר הנדר הזה מגיע לה, ועל כן יתן אל דעתו קודם הנדר לפני מי הוא נודר 'או השבע שבועה לאסור איסור על נפשי, לא ידמה שדבר קל הוא, כי אם על נפשו יחול העון החמור הזה, כמו שדרשו (שבת לב): שבעוון נדרים מתה אשה של אדם, ובעוון נדרים בנים מתים כשהם קטנים, וכל זה יש לאדם ליתן על דעתו ומחשבתו.

גילוי הצדיקים

וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת ה' במדין (לא ג). ופירש רש"י: אנשים - צדיקים, וכן (שמות יז ט) 'בחר לנו אנשים', וכן (דברים א טו) 'אנשים חכמים וידועים'.

רבינו האור החיים הקדוש ז"ע א' מקשה, מדוע אמר משה בלשון כזו 'החלצו מאתכם', למה לא צוה ישירות את פינחס ואת אלו הראויים לכך, שהם יצאו למלחמה. וכמו שבמלחמת עמלק אמר משה ליהושע 'בחר לנו אנשים וצא הילחם בעמלק' (שמות יז ט). כי בצורה כזו שמדבר אל העם בכללותו, מי הם אלו מתוכם שיזרזו עצמם לצאת, הרי כל אחד יכול לומר לא עלי המצוה לעשות.

מיישב רבינו האור החיים, שכיון שמטרת המלחמה כאן הייתה 'לתת נקמת ה' במדין', ולשם כך היו צריכים הלוחמים להיות צדיקים הנקיים מכל חטא ועוון, כאלו שאין להם כל קשר ושייכות אל אותו מכשול שהכשילו אותם המדיינים. לכן לא רצה משה רבינו שבחירת האנשים תיעשה על ידי הזולת, כי מי יודע ומכיר באמת את פנימיות האנשים, לדעת שהם אכן נקיים לגמרי. אלא יעץ ואמר להם שיחלצו מהעדה, דהיינו שהם מעצמם, כל מי שיודע בעצמו שהוא בר לבב ונקי כפים, ימסור עצמו לחשבון האלף למטה. ורק הצדיקים באמת, שידעו שהם עומדים בהגדרה זו, מסרו כל אחד את עצמו להילחם מלחמת ה'.

מאידך מצינו מי שפירש להיפך, שמסירת הלוחמים הצדיקים נעשתה דווקא על ידי הזולת, ומפני שכל אחד מהצדיקים בעצמו לא

אחז עצמו ראוי לאותה איצטלה, עד שהוסגר על ידי אחרים שהצביעו ואמרו 'זה צדיק'. וכפי העולה מהסיפור דלהלן:

גדולה הייתה האהבה ששררה בין הצדיק הנסתר הרה"ק רבי דוד מקריפטש ז"ע א' לבין הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא ז"ע א', בעל 'אוהב ישראל'. היה זה בפרשת מטות כשהאוהב ישראל הגיע לבקר בהיכלו של הרה"ק מקריפטש, ובהיותם מסובים יחד בסעודה פתח הרה"ק מאפטא את פיו בחכמה לפרש את דברי הפסוק בפרשת השבוע (במדבר לא ה): 'וַיִּמְסְרוּ מֵאֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל אֶלֶף לְמִטָּה שָׁנִים עֶשְׂרֵי אֶלֶף חֲלוּצֵי צֶבֶא', ולכאורה, מהו לשון זה של 'וימסרו', שהוא לשון מסירה, שמשמעותו שהי זה בעל כרחם, ולכאורה היה צריך לומר 'וישלחו מאלפי ישראל'.

ותירץ 'אוהב ישראל', בהקדם שאלה נוספת: ידועים דברי הגמרא חולין (קט): שילתא, אשת רב נחמן, אמרה לבעלה: 'כל מלתא דאסור לן רחמנא שרא לן כוותיה', והביאה לו שם כמה דוגמאות לכך, דם נאסר ואילו כבד שהוא כולו דם מותר, 'דבר אחר' אסור ואילו מוחא דשיבטא שטעמו דומה מותר, וכן הלאה. והנה יש לדעת בהתאם לכלל זה: הלא איסור המסירה וההלשנה הוא איסור חמור מאוד דאסור לן רחמנא, וראוי לדעת היכן התיר לן כוותיה, ובאיזה אופן הותרה המסירה.

המשיך האוהב ישראל ותירץ: היה זה אצל משה רבינו שאמר לבני ישראל: 'החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת ה' במדין', ופירש רש"י: שהכוונה 'אנשים' - צדיקים, אלא שבשעה שמשה רבינו ביקש את הצדיקים, הרי שכל אחד מהצדיקים הצטנע ולא ראה את עצמו כצדיק, וכל הצדיקים הסתתרו לבל ישלחו אותם למלחמה, שחשבו בנפשם שהם אינם זכאים וראויים לכך. ובזו השעה הוצרכו לבוא לידי מסירות והלשנות, שבאו לומר למשה רבינו: דע לך שאדם זה הוא צדיק אלא שהוא נחבא אל הכלים! וכך כל אחד ראה את מעלת חברו וחסרונו עצמו, ובזה האופן היה למשה רבינו אנשים צדיקים בכדי לקחתם לצבא, ולכן אמר הכתוב כאן 'וימסרו', שזהו מלשון מסירה, כאדם המלשין על חברו הנקרא מסור.

סיים הרה"ק מאפטא ואמר: הנה התורה הקדושה היא נצחית היא וליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא, על כן דרוש אדרוש את ענין זה גם על ימות המשיח, שכן גם יהיה לעתיד לבא בקץ הימין, כאשר ימלוך משיח צדקנו ואמת מארץ צצחמו ולא יתהלל המתהלל לומר אני ואפסי עוד, וגם כל הצדיקים וקדושים אשר בארץ יהיו בעיניהם כאפס וכאין ובענוונותם הגדולה ידמו בנפשם כי ערומים הם ממצוות וממעשים טובים ויחביאו עצמם ויבואו בנקרת הצורים ובסעיפי הסלעים מפחד ה' ומהדר גאונו ולא יחצפו ללכת לקראת משיח צדקנו, כי לא יזכו בעיניהם.

עד שישלח ה' דברו בפי הצדיקים וכל צדיק יגלה את מסתורי חברו ויעיד שהוא צדיק וישר ואת

נקרא 'החיו לכם'.

הבאת אותו לחיים האמיתיים. החיית אותו.

השטן מקטרג בשעת הסכנה

ואם לא תעשון כן הנה חטאתם לה'
ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם:
(במדבר לב כג)

כאשר משה רבינו מציב את התנאים לפני בני גד ובני ראובן וחצי שבט המנשה, הוא מזכיר אותם שאם לא יעמדו בתנאי "ואם לא תעשון כן, הנה חטאתם לה", ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם.

הלשון כאן צריכה לימוד. מה הכוונה. הרי כבר אמר 'הנה חטאתם לה', ומה היא ההוספה 'ודעו חטאתכם', מה עליהם לדעת? והיכן ימצא אותם החטא?

מבאר האור החיים הקדוש: **משה רבינו הודיע להם בזאת, שמי שיש חטא בידו, ימצא אותו החטא בשעת הסכנה ויפצע ממנו.**

וכפי שחז"ל אומרים, שאפילו על חטא קל חוזרים מעורכי המלחמה.

בשעת הסכנה, גם חטא קל שיש לאדם עלול להיות לו לרועין. אינה דומה שעת שיגרה לשעת סכנה, שהשטן מקטרג בשעת הסכנה.

זאת עליהם לדעת.

גם המלחמה צריכה להיעשות לשם שמים

ויאמר אליהם משה אם תעשון את הדבר הזה אם תחלצו לפני ה' למלחמה: (במדבר לב כ)

שוב ושוב מאירים דברי האור החיים הקדוש, על כך שכל המעשים צריכים להיעשות לשם שמים.

לאותו מעשה במדויק, יכולה להיות משמעות שונה בתכלית, אם הכוונה הייתה אחרת.

משה רבינו מציב תנאי לשבטים שביקשו לקבל את נחלתם בעבר הירדן, "אם תעשון את הדבר הזה, אם תחלצו לפני ה' למלחמה".

אין זה כפל דברים. יש כאן משמעות עמוקה.

אם תעשון את הדבר הזה, תבואו ותילחמו יחד עם כולם, אבל אין זה מספיק, צריך שיהיה "אם תחלצו לפני ה' למלחמה".

"כי צריכין בני המלחמה שתהיה מלחמתם להתקדם מאויבי ה', להכריע להם כל נשמה, ותיקרא מלחמת חובת מצוות ה'".

ומוסיף האור החיים הקדוש את דברי הרמב"ם: כל הנלחם בכל לבו וכו' ותהיה כוונתו לקדש ה' בלבד, מובטח לו שלא ימצא לו שום נזק ולא תגיענה רעה וכו' ויזכה לחיי עולם הבא.

הכוונה הנכונה, היא עושה את ההבדל.

איז א צדיק! דער איז א צדיק! [-הנה זה הוא צדיק], וכך נחה דעת סניגורם של ישראל.

החיים האמיתיים

סיפר הרה"ק רבי נפתלי צבי מבאבוב זיע"א, בשם אביו הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זיע"א, ששמע מאביו הרה"ק ה'קדושת ציון' זיע"א, בשם זקנו הרה"ק רבי חיים מצאנז זיע"א, כי אחת מהסיבות שעוררו את ליבו של הגר צדק הקדוש רבי אברהם פוטוצקי הי"ד, בנו של הגרף פוטוצקי, לקבל על עצמו דת ישראל, היה מחזה נורא אותו ראה כמו עיניו:

אביו הגרף היה לו באחוזתו יהודי אחד שעבודתו הייתה כבדן משובב לב, והיה דרכו לבוא אל משתאות הפריץ ושמחותיו בכדי לבדח ולשמח את אורחיו. אירע פעם שהגרף ערך משתה ביום ערב שבת קודש, וכיון שנתאחזה השעה וכמעט שנכנסה השבת, ביקש היהודי מהגרף שיניח אותו לשוב אל ביתו טרם כניסת השבת כדי שלא יחלל את השבת.

הגרף שהיה שיכור, מרוב היין ששתה, חרה אפו ביהודי והחל להכותו מכות נמרצות וגם את כלביו שיסה בו, ואורחיו ישבו ושחקו. אחרי שעה ארוכה קם היהודי מן הארץ בשארית כוחותיו ושב אל ביתו חבול ופצוע. כיון שלא נשאר לו אלא זמן מועט עד לכניסת השבת מיהר להתרחץ ולחבוש את פצעיו ולבש בגדי שבת וקיבל פני שבת מלכתא באנפאה נהירין.

בן הגרף שצפה במעלליו הרעים של אביו, רגז בלבו על הדבר וחרה לו היטב על אכזריותו והתעללותו ביהודי על לא עוול בכפו. וכיון שפנה יום, הבין שבוודאי יהודי זה, שעני ואביון הוא, אין לו במה לחבוש את פצעיו. החליט בן הגרף לעשות מעשה, לקח מיני רפואות ותחבושות מבית אביו ופונה אל בית היהודי בכדי לתת לו אותם.

דימה בן הגרף בנפשו כי בוודאי ימצא את היהודי שוכב במטתו כשהוא מדוכא ביסורים, ובני משפחתו סובבים אותו בצער על שאין בידם להקל מעליו מעט מיסוריו. אך מה מאד השתומם כאשר התקרב אל הבית וראה אותו מבעד לחלון כשהוא עומד כמלך בראש השולחן ומקדש על היין, פניו מאירות ובני משפחתו עומדים מסביב שמחים וצוהלים, על השולחן דולקים שני נרות וכולו ערוך ומוכן לסעודה.

נתפלא מאד בן הגרף למראה עיניו: כיצד יתכן שרק לפני שעה קלה ביזוהו והשפילוהו וגירו בו כלבים להזיקו, ועתה נתעלה ונתרומם היהודי עד שהוא דומה למלך. חזיון מופלא זה השאיר רושם כביר על בן הגרף, וזו הייתה אחת מהסיבות שברבות הימים קיבל על עצמו להצטרף לאומה הישראלית (מגן אבות' עמוד תת).

על הפסוק בפרשתנו (במדבר לא יח): **וְכָל הַטָּף בְּנֵשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשִּׁכְּבֵי זָכָר הָחִיו לָכֵן**, פירש רבינו ה'אור החיים' הקדוש זיע"א, שהכוונה 'החיו לכם' פירושו שיגייירו אותם, ובכוונה תחילה בחרה התורה לשון זה של חיים על הגרות, 'שבזה יקראו חיים', כי החיים האמיתיים הם חיים על פי התורה והמצוות.

(מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הקדוש יקריב אל אל מלך המשיח, ואם יסתר איש במסתרים משם יקחו ויציאו אותו על פי דברי צדיק חבירו, וכך יילכו הצדיקים לקראת משיח צדקינו, וגם על זה שייך לומר לשון 'וימסרו', שצדיק אחד ימסור את חבירו בעל כרחו ויודיע שהוא צדיק ורק כך יכירו וידעו את האנשים השרידים אשר ה' קורא. וסיים האוהב ישראל בלשונו הקדוש: ואף אנחנו נמסור את חברנו הרה"ק רבי דוד מקריפטש ונגלה את צדקתו למלך המשיח.

את הסיפור הביא נכדו של הרה"ק מקריפטש בהקדמת ספרו **'ויקונן דוד'** והוסיף בשולי הגליון שעם דבריו הנעימים של האוהב ישראל יש לפרש בדבר נאה ומתקבל את דברי הגמרא בסוף מסכת תענית (לא): אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר: עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים, והוא יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו, שנאמר 'ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו'.

וכבר העירו המפרשים במאמר זה, מה ענינו של המחול ההוא ולאיהז כוונה יהיה. גם יש לדעת לאיזה צורך כל אחד ואחד מראה באצבעו, והלא בהבטה אחת יכיר כל אחד ואחד את כבודו ית"ש. ולפי דברי האוהב ישראל יש לרמז כאן שענין עשיית המחול הוא לא כדי להראות את כבודו המלא עולם ית"ש אלא לגלות על פני תבל מי הם הצדיקים, ומה שכל אחד ואחד מראה באצבעו, הנה לא על השי"ת הם מראים אלא שהם מראים באצבע צדיק אחד על חבירו להשי"ת, שכן הצדיקים יהיו במחבואם ולא יגלו מסתורם כי המה צדיקים ומי יגלה זה, ועל כך עתיד הקב"ה לעשות להם מחול וצדיק אחד יודע מחבירו ויראה עליו באצבעו ויאמר הנה אלקינו זה קוינו, היינו, שיאמר להשי"ת הנה אלקינו דע כי זה ההולך לקראתנו היה צדיק בדורותינו, וכשהיינו בסכנה קוינו לו בזכותו ויושיענו.

מנהגו של הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א היה שלאחר בדיקת חמץ, במהלך שעות הלילה, היה עושה גם מכירת חמץ, ובדרך כלל היה זה אצל הרה"ג ר' יונה הוכמן זצ"ל, רבו של בית הכנסת הנודע 'בנה' שבל תל אביב. הרב הוכמן היה נמנה על חסידי קמאי דטשערנאביל והיה מגיע מידי שנה לביתו הקדוש של הרבי מבעלזא במיוחד כדי שיעשה אצלו מכירת חמץ. מעמד זה של המכירה היה מתקיים בחדרו נאוו קודש ללא נוכחות הקהל, כי אם המקורבים והגבאים. לאחר מכירת החמץ, היה הרבי מבעלזא שח מילים אחדות עם הרב הוכמן בשיחת חולין של תלמידי חכמים הצריכה לימוד. בין הדברים היה הרב הוכמן אומר מידי שנה איזה דבר תורה אל מול פני הקדוש, והעניין נסוב אודות תוכחה על חטאים של בני ישראל ח"ו.

תיכף ומיד המתקן הרה"ק מבעלזא את הדברים, בהיותו דורש טוב לעמו ומבקש תמיד ללמד עליהם זכות ומישר, ונענה על אתר כלפיו בדברי מליצה ובהמשכת חסדים ורחמים על ישראל קדושים, ונענה ואמר לו את מאמרו של האוהב ישראל, שכל אחד מסר את חבירו וסיפר עליו שהוא צדיק וחסידי, וכל אחד ואחד הראה באצבעו איש על רעהו: ער

מתיבתא אור החיים

אחר כך, ויש חשש בדבר בשעת המלחמה בפרט כי אומות העולם מקשטות בנותיהן במלחמה, על כן אמר כעת 'בני', ונשיא' לא קאמר, כי יהיה בעת המלחמה, והחילוק שמעון ממש. 'למטה בנימין' לא אמר 'נשיא' וגם לא אמר 'בני', אפשר גם בנשיאו נתגלגל בנימין בעצמו להיות הוא ביותר שייך לארץ ישראל, כי הוא לבדו נולד בארץ ישראל (בראשית לה טז).

ומה שכתב רבינו כי אלידד הוא אלדד, ראה בבמד"ר (טו ט): אבל אלדד ומידד, הוא אלדד בן כסלון, ומידד זה קמואל בן שפטן. אמנם ראה בתרגום יונתן (לעיל יא כו): 'ואשתירו תרין גוברין במשריתא, שמה דחד אלדד, ושמה דתניין מידד, בני דאלצפן בר פרנך דילידת ליה יוכבד ברת לוי, בזמן דפטרס עמרם גברה, ואתנסיבת ליה, עד דלא ילידת ית משה' [ונשאר שני אנשים במחנה שמו של אחד אלדד ושמו של השני מידד, בניו של אלצפן בן פרנך, שילדה לו יוכבד בת לוי בזמן שגרשה עמרם בעלה ונשאת לו, עד שלא ילדה את משה].

ובדעת זקנים לבעלי התוספות (שם פסוק כז) איתא: 'ויגד למשה אלדד ומידד, אחי משה היו. כי כשנתנה תורה ונאסרו על העריות, פרשו כולם, שנאמר (שם פסוק י) 'וישמע משה את העם בכה למשפחותיו', ודרשין (שבת קל) על עסקי משפחותיו, וגם עמרם אבי משה פירש מיוכבד שהיתה אשתו, ונשא אשה אחרת, והוליד ממנה אלדד ומידד. 'אלדד' - אל דוד, 'מידד' - מי דוד, כלומר חלוף דוד. ומצאתי קונטרסים מרבי עמרם מרבי הלל שהיה מארץ ישראל, אני הלל ראיתי קבר אלדד ומידד והיה כתוב עליהם אלדד ומידד אחי אהרן מן האב מן האם. וכתב שם עוד: ותימא לי, היאך אפשר לומר שהיו אחי משה, והם אלדד בן כסלון שהיה ממטה בנימין, ומידד הוא קמואל בן שפטן שהוא ממטה אפרים. וצריך לומר, דמאן דאית ליה הא לית ליה הא. ובהכתב והקבלה כתב על שיטה זו: והוא תמוה מעצמו, כי ענין קברות התאווה היה קרוב בזמן מאוד לאחר מתן תורה, ואיך יהיה נביאים בני אשה הנשואה בזמן קצר כזה קרוב לשני שנים.

נמצא שלדעת הבמד"ר היה אלדד משבט בנימין ומידד משבט אפרים, לדעת התרגום יונתן שניהם משבט זבולון, ולדעת זקנים שניהם משבט לוי. ובילקוט שמעוני (בהעלותך תשלז) איתא שאלדד ומידד היו שניהם משבט בנימין.

נראה, דמכיון שבא לספר בענין חלוקת הארץ, לא רצה לקרוא 'נשיא' ליהודה, מפני שמוכן הוא לגדול מזו שהיה מעותד למלכות, וכן לשבט בנימין שאול מלך הראשון, ועוד שבגבול שניהם בניו בית המקדש לשריית שכינה, ובשמעון הטעם כנזכר, וראה עוד טעם שלא נזכר 'נשיא' בשבטים אלו, בארבנאל ובהעמק דבר.

וראה באגרא דכלה שביאר, וז"ל: 'ואלה שמות האנשים למטה יהודה' וגו', לא הוזכר בו 'נשיא' וגם לא 'בני', הנראה, דהנה כתב האר"י ז"ל (ליקוטי תורה שלח) דבשילוח המרגלים נתגלגל בכל אחד נשמת השבט בעצמו, וכשחטאו נסתלקו מהם, מה שאין כן כלב שלא חטא נשאר בו לברכה נשמת יהודה ממש. על כן לא יתכן לקרותו נשיא לשבטו, דמשמע רק נשיא, ובאמת הוא כלל כל נשמת השבט. ולא אמר 'למטה בני יהודה' כי הוא יהודה ממש. 'ולמטה בני שמעון שמואל' גם בו לא הוזכר 'נשיא', והנה רבים אומרים שלא כינו לנשיאו בשם 'נשיא' מפני מעשה הנשיא הראשון, ויתכן לדעת שגם בו נתגלגל כעת מחדש נשמת שמעון ממש, להיות שאירע בנשיאו הראשון מעשה הזנות, ושמעון קינא על הזנות במעשה שכם, ונתגלגל כעת שמעון ממש לשומרו ולהצילו. ואף על פי כן אמר 'למטה בני שמעון', כי ידוע כי כל אותן שמתו במגפה משבט שמעון היו מגולגלים מבני שכם שהרגם שמעון, והם חזרו לקלקול הזנות, ואותן שנשתתרו הם בני שמעון ממש כשרים, ועוד אפשר לומר, כי לא נתגלגל בהנשיא שמעון כעת בעת הדיבור, רק כאשר יצאו למלחמה

כתב רבינו (במדבר לד ט): למטה יהודה וגו'. צריך לדעת למה נשתנו מטה יהודה ומטה שמעון ומטה בנימין שלא הוזכר נשיא בהם, ואולי כי להיותם סמוכים לזכרון נשיא אחד נשיא אחד מובן כי הם נשיאים ומשלשה ואילך הופלג זכרון הנשיאות והוצרך הכתוב לזכרו בכל אחד. וראיתי בשם רבינו ניסים גאון כי ביהודה לא הוצרך כי ידוע לכל לנשיא, שמעון לא היה ראוי לנשיא משום מעשה זמרי, בנימין אלידד זה אלדד וכבר זכה לנבואה והורדה היא לו לקרות נשיא עד כאן. ואפשר עוד לומר כי לא יחס נשיאות לכלב על יהודה משום כבוד מלכות שעומדת ממנו, וכמו כן לבנימין משום שממנו מתחלת המלכות בישראל שהוא שאל איש ימיני, ושמעון טעמו נכון כדברי גאון.

והנה מה שכתב רבינו בשם רבינו ניסים גאון, כן פירש רבי חיים פלטיאל וז"ל: הא דלא כתיב לשבט יהודה 'נשיא' ולא בשמעון ולא בבנימין, משום דכלב היה ידוע, שהיה חשוב. ועוד דיהודה לו משפט המלוכה, ובשמעון לא הוזכר 'נשיא', לפי שחטא במעשה זמרי. ואלידד היינו אלדד, והיה נביא בלאו הכי. ע"כ. וכעין זה פירש בחזקוני (פסוק כב) וז"ל: 'ולמטה בני דן נשיא', מה שלא כתיב 'נשיא' לבני יהודה ולשמעון ולבנימין, הוא הטעם לפי שכלב נקרא כבר עבדו של הקב"ה בענין מרגלים ועמד בצדק כל ימי חייו, ולפיכך לא הוצרך לקרותו 'נשיא', בבנימין נמי כתיב אלדד הוא אלדד חברו של מידד, שהיה נביא וחשוב כמו נשיא. דבר אחר, משום שעתיד לעשות מעשה פלגש בגבעה לא נקרא נשיא. ובשמעון משום שנתקבצו במעשה זמרי כמו שפירש רש"י בפרשת בלק (לעיל כה ו) וגרמו תקלה לישראל. ע"כ. וראה עוד בפענח רזא: ויש לומר, דבכלב כיון שכבר זכרו לנשיא בשילוח מרגלים והוא עמד כל ימיו בצדק לא הוצרך עוד לקרותו נשיא. ובשמעון לא אמר 'נשיא' משני טעמים, א' שמכיון שחטא להם זמרי בן סלוא נשיא בית אב לא זכו להעמיד נשיא עוד, כדכתיבנא לעיל (שם פסוק יד) בפרשת פנחס על 'לשמעוני חסר ואין', ב' דאילו הנשיאים הוצרכו לחלוק הארץ, ואין צורך לנשיא לשמעון לכך, דנחלתם היתה בתוך נחלת בני יהודה כדכתיב (יהושע ט ט) 'וינחלו כני שמעון נחלתם' וגו'. ובבנימין מפני שעתידין לחטוא בפילגש בגבעה, לא זכו ליקרא בהם נשיא לחלוקת הארץ. ולי

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו
למייל המערכת m028039999@gmail.com
או לפקס 02-5385689
או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

אור הישועות מכתבי הלומדים

מעקב צמוד מהאור החיים הק'

לכבוד הגליון הנפלא, שלום וברכה!
רציתי לשתף בסיפור ישועה מרגש שאירע לי, מתוך תחושת הודאה עמוקה - וגם כדי לחזק אחרים בכוחה של תורה ובזכותו הגדולה של הצדיק, האור החיים הקדוש זיע"א.
כבר כמה שנים שתפקודי הכבד שלי אינם תקינים. אני נמצאת במעקב רפואי צמוד, עם בדיקות וביקורות אחת לחצי שנה במכון כבד, ולמרות כל הבדיקות - לא הצליחו להבין מה מקור הבעיה או איך לפתור אותה. במהלך התקופה הזאת, בעלי קיבל על עצמו להתחיל ללמוד בכל שבוע בשולחן שבת מהחומש יחד עם פירוש האור החיים הקדוש. לימוד קבוע, מתוך חיבור ואמונה. השבוע שוב ניגשתי לביקורת הרפואית הקבועה - וכאן התחולל הנס: הרופא עיין בבדיקות ואמר בפשטות - "הכול מצוין. אין יותר צורך במעקב. הכבד תקין לגמרי."
אני עומדת ואומרת בלב שלם - הישועה הזו באה בזכות הלימוד של בעלי, בזכות תורתו של הצדיק הקדוש. כי אני - לא עשיתי כלום באופן מיוחד. רק זכיתי להיות שותפה בלימוד שנעשה בבית, מתוך רצון טוב ואמונה. הרגשתי צורך עמוק לפרסם את הנס הזה. כדאי הוא רבי חיים בן עטר - האור החיים הקדוש - שתעמוד זכותו לכולנו, ושהלימוד בדבריו ימשיך להאיר, לרפא ולהושיע.

ש.ה.

מחוברים לחיים
לשמיעת שיעורים ודרשות
חייגו: 03-617-1077

